

(Политика, 22.2.2010)

Велика расправа која се у Србији распламсала у вези са чланством у НАТО здрава је и конструктивна. Нажалост, многи аргументи, и за и против чланства, остали су без важне поенте. Ово нарочито важи за заговорнике чланства у НАТО. Они који фаворизују чланство тврде да ће Србија бити део огромног система колективне безбедности и припадник велике демократске заједнице. Заговорници такође тврде да би, као чланица НАТО, Србија преузела специјалну одговорност и да би то било јефтиније него одржавање војних капацитета у пуном обиму. Они који су против тврде да би чланство легитимизовало бомбардовање Србије 1999. Уз то, тврде они, чланство у НАТО би нанело Србији штету у односима са Русијом, а Србија може да добије исте погодности кроз чланство у Европској унији.

Наравно, постоје елементи истине у обе позиције, али да ли се ови аргументи односе на стварно најважнија питања? Да би се утврдило да ли би Србија требало да постане чланица НАТО, Срби треба да размотре четири основна проблема.

Прво, шта је циљ тога да се буде део система колективне безбедности? Ко је непријатељ овог система колективне безбедности од кога би се Србија бранила? Ко је тачно непријатељ? Тешко је идентификовати непријатеља на Балкану или у околини, који је у позицији да прети Србији или би био заинтересован за то. Штавише, чак и да постоје такви непријатељи, да ли би НАТО заиста прискочио у одбрану Србије? Члан 5 уговора о НАТО каже да је напад на једну чланицу напад на све чланице НАТО. Али не постоји ништа у 5. члану што обавезује једну чланицу да дође у помоћ другој. На пример, претпоставимо да је Грузија била чланица НАТО у лето 2008, да ли ико стварно верује да би САД и НАТО ушли у рат са Русијом око Грузије? Веома је невероватно!

Друго, Срби морају да схвате да чланство у НАТО стварно значи да се од Србије може очекивати да конфигурише своје безбедносне потребе према најмоћнијим чланицама, а посебно САД. То значи да ће као чланица НАТО Србија бити под притиском да се придружи САД у војним авантурама које имају мало везе са интересима и безбедношћу. Наравно, Београд не би био у обавези да се повинује таквим притисцима, али притисак би био већи и чешћи кад би била чланица алијансе.

Треће, НАТО је сила у опадању. Она је изграђена да задовољи специфичне претње између 1949. и 1989. године. Када је хладни рат завршен и Совјетски Савез се распао, потреба за НАТО је брзо опадала. Западни војни савез је био прави инструмент да се супротстави совјетској претњи, али те претње више нема а архитекти НАТО нису били у могућности да савез реконструишу као одржив инструмент у савременом свету. У ствари, постојање НАТО није много више од продужетка хладноратовске поделе у Европи у 21. веку. Русија је изван тога и никада неће бити доведена у „клуб”. Такође, нема скоро никакву вредност „изван округа”. У Ираку алијанса није била од користи, а у Авганистану је била од врло мале борбене користи. НАТО је био добар за 1960, а не за 2010!

Четврто, Србија не би уштедела новац служећи као специјализована или посебна снага у НАТО. У зависности од тога која би споредна улога била одабрана за Србију, цена би могла да буде још виша него одржавање робуснијих војних капацитета. Чак и ако би чланство у НАТО донело уштеду, да ли би то било вредно чланства ако положај Србије не би служио безбедносним интересима Србије.

Безбедносни интереси Србије леже пре свега на југу, а не да буде помоћни слуга САД у неком месту као што је Авганистан. Осим тога, као чланица НАТО Србија би била под притиском да купује опрему од партнера НАТО без обзира на то да ли јој је потребна.

На крају прве деценије 21. века Србија треба да постави три питања: прво, каква је природа новог безбедносног пејзажа? Друго, шта су интереси Србије у том новом окружењу? И, треће, која политика и који инструменти су Србији потребни да би заштитила и унапредила своје интересе? Искрено разматрајући ова питања, Срби би требало да се суоче с чињеницом да њихови интереси више не леже само на Западу, већ су сада и у Русији, Кини, Ирану, Бразилу и на многим другим местима. У савременом свету безбедност више не може бити дефинисана у смислу искључиво војних интереса, већ је треба схватити у смислу енергије, хране, животне средине и људске безбедности. Зар оваква реалност не тражи нешто више од чланства у НАТО? Наравно, Србија треба да тражи чланство у ЕУ, али не на рачун односа у многим другим правцима.